ԺԹ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4882 — ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28/13 ՄԱՐՏ 1902 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 3 ԶԻԼՀԻՃԱՆ 1319 — ԺԹ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4882

درعلیه‌ده غلطه (آره‌آرو) ده‌کی اداره‌خانه‌سنه

ՊՈԼԻՍ Ղալաթիա, Նորատունկեան Խան

Адреса Редакціи Газеты "Аревелкъ"
à la Direction du Journal "AREVELK"
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որեւէ գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Ազգային, Գրական եւ Քաղաքական

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան	140	ղրշ.
» » » » վեցամսեայ	70	»
» » » » եռամսեայ	40	»
Դուրս նոյնիսկ նոյնու համար տարեկան	40	տար.
» » » » վեցամսեայ	26	»
Տրամի փոխարէն փոստոյն փաստ կ'ընդունուի,	115	

դրուշի փոխարէն 100 դրուշի հաշուով։

Ցեղակցաց թղթատարի Ցանկը լոյսնաթղթով կը վերատպենք։

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Տրլաթի պոէր զօրավարը իր վասկած վերջին մեծ յաղթութեամբը ցոյց տուաւ թէ ինքն ալ Ժուլպէրի, Դրոնէէ, Գոթայի և Տէվիթի հաւասար ազգմաքէա ու հնարագէտ զինուորական մը է և արժանի այն տիեզերական համբաւին՝ որով հաշուած ու արդէն այն միւս զօրավարները։ Բայց Տրլաթի տեսակցութիւն մը ունիլ ունեցաւ, յաջողելով դերի բռնել Անգլիացի մեծ զօրավար մը, Լորտ Մէքիուէրն, որ ալ բաղուկն էր Լորտ Ռիչ էրի և գլխաւոր գործիչներէն մէկը Հարաւ–Ափրիկեան պատերազմին սկիզբէն ի վեր։ Անգլիացիք շատ պարտութիւններ կրած էին արդարեւ, բայց երբեք այս ասիճանի մեծ զօրավար մը դերի չէին առած։ Բրոնէէի վիճակն առած եղան Գէէրները։ Անգլիական Խորհրդարանին մէջ այս պարտութեան լուրին վրայ, ամէն ոք զարմանքի մատնեցաւ։ Ամենէն ոչ ոք Թիլոդրեր իրեւ մասնիչ նշանակելով զոնոնք, դատի ու պատժի են թարկել։ Կարելի չէ որ եւրոպական ո՛ և է Խորհրդարանի մէջ անանուանք ըլլայ այսպիսի երեւոյթ մը։

Իսկ եթէ Իտալիանացիները կը կարծեն թէ այսպիսի միջոցներով կը յաջողին ձանձրացնել անգլիական ազգին մեծ մասնութիւնը և սարսել զայն ինքնավարութիւնն առ Իտալիայի, ընդհակառակը ճիշդ ներհակ արդիւնքն է որ պիտի ըստանան։ Վասն զի ամէնէն բարեացակամներն ու իրենց նկատմամբ համակիր եղողներն իսկ տեսնելով Իտալիացի երեսփոխանութիւնն այս ասիճան անհաշտելի ըլլալուն ու կիրքը հանդէպ ընդհանուր հայրենիքին չհուն,փառքին և պատուոյն, և մինչև իսկ թշնամիներուն յաղթութեան վրայ զգացած բերկրանքն ու հեշտութիւնը, բոլորովին հակառակ ազդով կը ազդուին իրենց և կ'ուխտեն փոխադարձաբար ղանալ առյուծա անանց ամէն նշաններու և ակնկալութիւններուն պատկումը։

Եւ արդէն այսպիսի ծայրայեղ ու անզսպաշահ վարմունքներով չէ՞ որ Իտալիացիները հեռաշեռէ կորսնցուցին և կը կորսնցնեն իրենց համակիրները ու բարեկամները, մինչեւ այն սահման՝ որ նոյն իսկ ազատականներու մէկ մասը սրբած է իր ծրագրէն Իտալիայի ինքնօրէնութեան գաղափարը։ Ո՞չ ազատէն հաստատուած է թէ Լորտ Հարբրիկեան (յետոյ Տրլաթ-էյրի դուքսը) հաւատարէն չգիտի բռնութիւնը կլանարուն իր հանդուրդ հարեւանի չափ ազատականներով՝ որոնք Միութեանական անունը առին ապա, եթէ Իտալիայի ծայրայեղները անխոհեմութիւնը շարունակեն ընելու այն ապիտալի արարքը իրենց (Լորտի) եղբօրը դէմ որ կատարեալ էր Հալանայի մէջ։

Մ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

ԶԱՐԹՈՒՆՔ-ՀԻՐԱՎԻՐ ԱՐՁԱՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 5 մարս

Ճիշդ դար մը է անցած այս օրէն ի վեր, երբ Ֆրանսայի մէջ ալիւրի կուսակրներ հանձարեալ մանուկ մը, որ ապա հսկայանալով դիտի տիրէր նոր սկսող դարուն վրայ, իր խորունկ ու լայն մտածումներովը, իր ազատ գաղափարներովը և բանաստեղծական խանդաղատանքներովը։

Անոր քնարը երկար տարիներ դիտի թարգմանէր զգացումներու ամէնէն ազնիւները, ամէնէն փափուկները ու միանգամայն ամէնէն ուժգնագոյները։ Անոր հանճարին ցոլքը, տասնեւութներորդ դարու լուսաւորութեան շրջանին մէջ ամէնէն փայլունը, ամէնէն զօրաւորը ու ամէնէն ազդեցիկը դիտի ըլլար։

Այդ դերազանց հանճարը կը կոչուէր Վիքթոր Հիւկօ, որ Ֆրանսայի վերջին դարու շրջանին մէջ, Բաղիէօսի ու Կամպէթի հետ ամէնէն սիրուած, ամէնէն ազդային դէմքերէն մէկը եղաւ ու նաեւ ամենից հետ ամէնէն տիպերգականը։

Եթէ ազգ մը մեծ է իր արտադրած մեծ մարդերով, Հիւկօ շատ կարեւոր բաժին մը ունեցաւ Ֆրանսայի ճշմարտագէս վայելած մեծ անունին մէջ։

Ո՞վ չի գիտեր այդ սիրելի անունը և ո՞վ չէ կարդացած անոր հոյակապ գործերէն քանի մը սքանչելի էջեր։ Ֆրանսայի բանաստեղծը կէս դարէն աւելի երգած, խօսած էր Ֆրանսայի ու ամբողջ ալիւարին։ Անոր խօսքը ամէնէն աւելի ունկնդրուածը, լսուածն էր։ Ֆրանսա անով կը պարծենար ու անոր վրայ կը ապրուէր։ Անոր ձայնը, խաղաղութեան, գթութեան ձայնը եղաւ ու անոր բանաստեղծութիւնները ամէնէն սրտի մօտիկները, ամէնէն անուշները ու ամէնէն մարդկայիններն են։

Անիկա գրական հսկայ դպրոց մը ստեղծեցաւ, յետոյ, երբ կը թողուր այս աշխարհը, իր կարգին երթալ փայլելու համար հանճարներու, մեծ դէմքերու համաստեղութեան մէջ իբր դիսաւոր մը, երախտագէտ Ֆրանսան անոր կ'ընէր ազգային փառաւոր յուղարկաւորութիւն մը ու մարմինը կը հանդիսանար ընէր իր մեծ մարդերու յատկացուցած ազգային դամբարանին՝ Բանթէոնի մէջ Վոլթէրի, Ժան Ժաք Ռուսոյի, Բանթոլի քով։

Բայց ատկուէն բան մը կը պակսէր Հիւկօի փառքին, ու իր հայրենիքի սէրը՝ Բարիզ լաստուց այդ պակասը, կանգնելով անոր արժանի յիշատակարան-արձան մը, որուն բացումը կատարուեցաւ քանի մը օրեր առաջ, անոր ծնունդեան հարիւրամեակին առթիւ կատարուած հանդէսներու պահուն, որոնք շարաթ մը տեւեցին։

Յիշատակարանը գրեթէ է Պարիսս անուն արուեստագէտին, որ վեց տարիներու ալիտատաքէ մը յետոյ կրցած է հզօր յղացումի գեղեցիկ գործ մը արտադրել, արժելով հարիւր յիսուն հազար ֆրանքի դուսմար մը։

Արձանին ներկայացուսմի գաղափարը առնուած է Ֆրանսայէն հեռու տարած տարիներու շրջանէն, որ տասն տարիկա չուներ տարիներու վերջի տարիներու ալեզարդ, մօրուսաւոր ծերունիի դէմքը այլ ուրիշ ոչ ոք։

Արձանին կեդրոնը, վարի մասի քառակողմ պատուանդանին վրայ կրծոքի քարէ ժայռերու կոյտ մը կը բարձրանայ, որուն ստորոտը ալիքները կուգան բաղխել։ Բարձրայարկ բարձունքը, Հիւկօ կէս կանգուն դիրքի մը մէջ կ'երեւի իր լայն ճակատով խոհերու, մտածումներու մէջ, գլուխը թեթեւ մը ձախ ձեռքին վրայ հակած։ Իր սիրած մուսաները անոր շուրջը կը թեւանեն։ Անոնցմէ մէկը՝ ձախ կողմէն, Բանաստեղծութեան ներհակ թեւաւոր մուսան, անոր կը ներկայանէ քաջալերելով մը, որ իր հանճարեղ, փայլուն ու հզօր արտայայտիչը եղաւ։ Աջ ոտքն քիչ մը վարօրեայ կ'երեւի Թատերգութիւնը ներկայացնող կին մը, ալ ձեռքով բռնելով դիմակ մը, Թատերական արուեստի խորհրդանշանը, ցուցնելով իր մեծ վարպետը։ Ասոնցմէ զատ արձանին հեռաւոր կողմը, ծայրերու վրայ նստած ուրիշ հուժկու կնոջ արձան մը խարսպան ի ձեռին։ Ասկէ վերջը թեւաւոր ոգի մը, ձախ ձեռքով բռնելով անոր հոյակապ գործերէ մէկուն «La légende des siècles»ի անունը կրող ատրատ մը։ Ի՛նչ հնչեցնելով կը սուրայ դէպի վեր, անոր փառքը, համբաւը հեռաւորներ տանելու համար։

Բանաստեղծին պատանեկան չորս երեսներուն վրայ հինգեալ բարձրաքանդակներ կան, որոնք անոր գործերն, անոր կեանքի տեսիլքին քանի մը պատկերները կը ներկայացնեն։ Ասոնցմէ մէկուն վրայ կը տեսնենք Հիւկոն Խորհրդարանի բեմին վրայ, խիզախ, պերճախօս դիրքի մը մէջ, ժողովրդական ներկայացուցիչներու համակրական ցոյցերուն ողողուած։

Արձանը ինքնին անոր հանճարին վայել փառաւոր յիշատակարան մը, կամ պէտքիներին հետ Բարիզի այդ կորզի յիշատակարաններու ամէնէն գեղեցիկն է կանգնուած Թուլառներու սրտաբուռ հեղինակին անունը կրող պողոտային կեդրոնական հրապարակին վրայ։

Ե. ԿՈՄԻԿԵԱՆ

ՀԻԻՍՈՒԱԾԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՁԱՐՏԱՐՈՒԵՍՏԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

(Շար. երէկի Թիւէն եւ վերջ)

Կանեփ (գրենապ)

Գերմանիա շատ քիչ կ'արտադրէ կանեփ և սակայն խոշոր քանակներ կը բերուին Ռուսիայէ և Իտալիայէ։ 1900ին նեբրածուած կանեփի քանակը հասած էր 45,000 թօնօի, 6 միլիոն ռուբլի արժէք։ Նոնա մեծ քանակութեամբ խնուած (հին չուռնի թելերը, իւսթիւիթիւ կամ գը բրբ) բերուած էր Ռուսիայէ։

Բուրդ

Աշխարհներու թիւը Գերմանիոյ մէջ արտադրութեամբ նուազելու վրայ է։ Այն արտադրանքը որոնք ոչխարներու արածման յարմարութիւն ունէին, յատկապէս դաշտաշատ բերդերու մշակման, և չ գտնուելու փոխադրողներուն ժամանութիւնը կարող ըլլալով Արժանթինի, Բարեյոյսի և Աւստրալիոյ բուրդ արտադրողները մեծ յաջողութեամբ մրցելու Գերմանիոյ դէմ, այս վերջինի մէջ այդ արհեստագործութիւնը վերջնականապէս անկման չրնկնէն հասաւ։ Գերմանիոյ կայսրութիւնը կազմող պետաշատ պետութիւններու մէջ 1860ին 28 միլիոն ոչխար գոյութիւն ունէր, 1873ին այդ թիւը իջած էր 25 միլիոնի, 1883ին 19,190,000ի, 1892ին 13,590,000ի, իսկ 1897ին 10 միլիոնի, որ ըստ է դեռեւ 40 տարուան մէջ երկու երրորդի նուազում մը։

Իրաց այս վիճակին մէջ Գերմանիա այսօր իր տրդեղէն ճարտարարուեստին համար անհրաժեշտ եղող բուրդի քանակին հարիւրին 25ը միայն կարենալ հայթայթելով՝ ստիպուած է մնացեալը օտար երկիրներէ գնել։ 1900ին ներածուած բուրդին արժէքը հասաւ մինչեւ 50 միլիոն ռուբլի։ Հետեւեալ ցուցակին կ'երեւայ թէ Գերմանիոյ բուրդ հայթայթող գլխաւոր երկիրները որոնք եղած են և ի՛նչ քանակներով.

Պելճիքա	14,963 թօնօ
Ֆրանսա	7,194 »
Անգլիա	18,054 »
Բարեյոյս	16,348 »
Արժանթին	123,148 »
Աւստրալիա	88,174 »
	962,883 թօնօ

Հում մեռաֆս

1850էն ի վեր բազմաթիւ լանքեր եղած են լերամի մշակութիւնը հաստատելու Գերմանիոյ մէջ և սակայն չե՛ն յաջողած սա՛ դէպքանց պատճառաւ որ երկրին կլիման անյարմար է թիթեղին համար։ Գերմանիոյ ներածած խոշոր քանակը երթալով իյնալու վրայ եղած է և 1900ին հասած է մինչեւ 68 թօնօի, 65212 ռուբլի անոնց արժէքին։ Հիւսուածագործութեան ճարտարարուեստին համար Գերմանիոյ ներածած զանազան հում ապրանքներու ընդհանուր արժէքը 1900ին հասաւ 183,069,600 ռուբլի, և գործուած ծրար ապրանքներու ներածումը հասաւ 90,083,000 ռուբլի։ Իսկ գործուած ապրանքներու արտածումին արժէքը նոյն տարուան մէջ եղաւ 242 միլիոն 879,000 ռուբլի։ Տասը տարի առաջ ալ Գերմանիա այս արժէքով հիւսուած ապրանքներ կ'արտածէր. այս կայուն վիճակին պահանջները հետեւեալներն են.

Ա. Շատ մը երկիրներ որոնք առաջ հանգիպի քանակութեամբ գերմանական ապրանքներ կը գնէին, հիմա սկսած են իրենց պէտքերուն մէկ մասը իրենք հայթայթել։ Ի մէջ այլոց յիշենք Միացեալ Նահանգները՝ որոնք Գերմանիոյ էն լաւ յաճախորդներէն մէկն էին տարիներ առաջ։

Բ. Գերմանիոյ ժողովուրդին ապատաճ հիւսուած տպրանքներու քանակին ճնումն ալ երկրորդ պատճառը եղած է արտածումին չաւելնալուն։

Հիւսուած ապրանքներու գործարանները մէջ աշխատող գործաւորներու թիւը 1895ին հասած էր 993,257ի։ Գործաւորներու մէջինը գտնել դժուար է սա պատճառաւ որ անոնք շատ կը տարբերին իրարմէ, ապրանքին տեսակին և գործաւորին կարողութեան համեմատ և կինոներու ու աղջիկներու ալ իբրեւ գործաւոր աշխատելուն պատճառաւ, զի այս վերջիններուն անհամեմատ կերպով նուազ կը վճարուին։

Անցողակի յիշենք թէ գերմանական գործաւորները հիւսուածքութեան պարագային մէջ կը գտնուին կատարեալ հիւսուածագործներու մէջ։

1897ին Գերմանիոյ արտադրած հիւսուած ապրանքներու ընդհանուր արժէքը եղաւ 455,674,000 ռուբլի, ուրկէ 212,795,000 ռուբլի արժէքով ապրանք ղատանցու երկրին մէջ։

Բամպակ մանած

Այս ճիւղին մէջ Գերմանիա հանդէպ Անգլիոյ, Պէլճիքայի և Զուիցերիոյ, անհասա դիրքի մը մէջ կը գտնուի, որովհետեւ մինչեւ առաջին երկու երկիրները հում ապրանքը ծովու ճամբով ուղղակի կերդանիներէն կը ստանան՝ Գերմանիա սակայն է փոխադրել զայն երկրին ներսերը, ուր կը գտնուին իր գործաւորները, այդպէս վ գտատարուած ըլլալով աւելի ճարուն ծախք վճարելու։ Զուիցերիա մինչեւ կ'օգտուի ջրաէլեկտրու բնական ուժէն, առանց ծախքի, Գերմանիա զուրկ է այդ տեսակ առաւելութիւններէն ալ։

Բամպակ մանածի ներածումները և արտածումները 1900ին հետեւեալները եղած են,

	քանակ թօնօ	արժէք տալար
Ներածում	21200	13,147,600
Արտածում	10062	5,640,600

Ներածումներու հարիւրին 88ը եղած է Անգլիայէ, 10ը՝ Զուիցերիայէ և մնացեալը՝ Պէլճիքայէ, Հոլանտայէ և Աւստրիայէ։ Գերմանական մանածները աշխարհի գրեթէ ամէն երկիրները կը զրկուին։ 1895ին, մանածագործութեան տրուեսարն մէջ, 80,000 անձ գործածուած էին։ 1897ին Գերմանիոյ արտադրած մանածի քանակը հասած էր 240,084 թօնօի, 81,991,000 ռուբլի արժէքով։

Բամպակեղէն ապրանքներ

Ճարտարարուեսաի այս ճիւղին մէջ 150,000 չափ անձեր կը գործածուին։ Այս ապրանքներէն արտածուած քանակներուն մեծագոյն մասը կը զրկուին Անգլիա, Հոլանտա, Զուիցերիա, Աւստրիա և Զրլի։ Գերմանիոյ արտածումները հարաւային Ամերիկայի, մասնաւորաբար Պրազիլիոյի համար, նուազիլ սկսած են վերջին տարիներս։ Ասոր գլխաւոր պատճառը սա է որ Գերման գաղթականութիւնները յետոյ երկրին մէջ սկսած են ցանցանալ և անոնց յաջողած ըլլալով Իտալացիները, այս վերջինները բնականաբար թէ՝ իրենց անձնական պէտքերուն և թէ մանաւանդ վաճառականութեան համար իրենց երկրէն սկսած են ապրանքներ բերել, յաջողակս մրցելով Գերմանացիներուն դէմ։ Գերմանիոյ հարաւային Ամերիկա զրկած բամբակեղէն ապրանքներու ընդհանուր քանակը 1899ին եղաւ 18,616 թօնօ 16,160,000 ռուբլի արժէքով։

Մանչէսթր ՊԱՑԸՐ

ԳՐՊԱՆԻՍ ՔԵՐԹՈՒԱԾԸ

Զարս բոլորը կոնակներով, ճարմանդներով, սառնց գրպանի չարէնի ու տարբառ հագած օրերս... մանկութեան երջանիկ օրերս քանի՛ յիշեմ՝ կը խայտա՛ հոգիս։ Ո՛ր չափ կը փափաքէի գոնէ մէկ հատ գրպան ունենալ՝ ուր կարենայի դնել հնհկներս ու քարերս, գեղձի կուտերս, բաթլանոդուհս՝ իր ծոպաւոր զրպնիվով, հուշի չաղալան, չէրէդ, չամիչ եւայլն։

Իրիկուններդ, երբ հայրատան վերջագրասենեակ մը քաշուած, անկիւն մը քաշուած, գէնոտ ըսա՛ ա, կը թղկայի... «խա՛, ը՛...ը՛... մէկ հատ ճեպ կ'ուզեմ... մայրի իս ամէն օր կ'ըսեմ կոր, չի կարեր կոր... հայրէ՛կ, ըսէ՛ մայրիկիս, մէկ հատ ճեպ թող կրէ, ը՛...ը՛...»։ Ինչքիթիս չափ չի կար, ամէն իրիկուն մախամ մը կը հանէի...։ Վերջապէ՛ս... օ՛հ... երանելի՛ մայրիկեա՛ս, օ՛ր մը, մայրիկս չաքէթիս ալ կուզը, դուրսէն, մէկ հատ գրպան կարեց։ Տեսնելու էիք այն պահուն զրած խնդիք ու խնլտա բաներս, խելքալ ոստումներս։ Աշխարհ ի՛մս էր կարծես...։ Մայրիկը ճեպ՝ մը կարած էր ինծի։ խարշ վէրեր, գնդակներս, քարերս, կանարս ա՛լ դուրսը, ասպէն ինդիկ ցիրուցան չորթի մեջին, մոնուանք նոր կիրանե՛ս...։ Օ՛հ, ինչ գուրգուրանքով կը դնէի գրպանս։ Եւ երբ մինչեւ բերանը լեցուէր, կը զարնէի դուրսէն...ղրա... ղրա... հարիւրաւոր ասկիներէն ասելի թաք կուտար ինծի։ Ա՛լ երջանիկ էի... գրպա՛ն ունէի, գրպան...մէկը լեցո՛ւն գրպան...։ Եւ անգրպան ընկերներուս քով երթալով, «տեսէ՛ք» – կ'ըսէի,— վէս գրպանովս հովեր առած— «տեսէ՛ք։ մամա ինծի ճեպ կարեց, ճեպ, գաղորկ ճեպ, դուք ալ ունի՞ք մը... օխ՛... ես ունի՛մ ... դուք չունիք եա՛, օ՛խ...»։

* * *

Անցա՛ն այն ոսկեայ օրերը, անգիւրա, անգիտակից մանկութեան, բայց անոնց թողած անուշ յիշատակը՝ իր բոլոր թաթմութեամբ, փայլունն ու գեղով կը ներկարուի այսօր աչքս առաջս։ Կը յիշե՛մ, այո՛, նո՛յն տաղնին գրպանս, ուր կը դնէի՝ ինչ՝ որ ասոնցէր ձեռքս— բոլոր խաղալիկներս —գասուղներս, ազանգերս, բակեղ, կապանդի նուէրներս, տասնոցներս, վարժապետս տուած պատիւներս, և չեմ գիտեր դեռ ինչե՛ր... «զրզամպար» մը էր գրպանս, բաներն բան ծանոթութեամբ։ Անփոյթ, անգիտակից մանկութեան խաղն ու զբօսանք, հանոյքն ու երջանկութիւնն, ճոխութիւնն ու հարստութիւն, հո՛ն, այդ մէկ հատիկ գրպանիս մէջ կը պարունակուէին։ ու ե՛ս գո՛հ, չա՛ս գոհ էի, ե՛ւ հպա՛ռաս...։ Թեթեւ, հեգնու ծիծաղ մը կը փոթիրթէ հիմա ղուրթերս ու այտերս, քանի՛ յիշեմ այն գրա՛ղթ, անմոռ օրերը...։

* * *

Հիմա՛, հիմա՛,— ա՛լ մեծցած, ա՛լ խելօքցած, չափահաս եղած, ո՛չ միայն չաքէթիս, բայց նաեւ ժիլէթս, տարբառս վրայ ամէն կողմ գրպաններ լիցուած են։

Գրպա՛նս, ժիլէթս մէնթիկ գրպանը, ձախ կողմը, Տէրդ սրտիս վրան բացուած, խորհրդաւոր գրպան, ուր կը դնեմ ժամացոյցս, որուն Թըք Թըք ձայնը՝ սրտիս բաբախումներուն հետ համաչափ չատ անդամ, երբեմն ալ ընդհակառակը, չատ դանդաղ կամ չատ արագ, քան զի սիրտս —կիրքերու, յոյզերու, մտերիներու յարձակումն նշաւակ—կ'ընդվզի ժամացոյցիս կանոնաւոր Թըք Թըքներէն, չատ առաջ կ'անցնի երբեմն ու ետ կը մնայ մերթ, քանի որ գրպանիս անաչառ և անկաշառ յուշարարը միշտ կ'աշխատաթէ ինծի ըլլալ ճշդապահ, քիչ անգամ գովելով փուքիս-

Գրիսթիան և հայր Պրիւլո անդործ չմնացին։ Քանի մը նօթեր առնելով Պ. Մարսէլ-Պրանսուայէն, Մօն-Սըրի փոզոյի առաղատը գացին, որ երբեմն սիրային ժամադրավայրը եղած էր Ռոզի և Ժան Քլէրժոնի։ Հարցաքննիչ դատաւորը այդ պարագան երեւան հանած էր Վիլլօրէյի բնակարանին գտնուած Ռոզի խորհրդաւոր նամակներուն մէջ։ Պ. Մարսէլ-Պրանսուա այդ նամակներուն շնորհիւ տեղեկացած էր կարգ մը եղելութիւններու, որոնք մինչեւ այն տան անծանօթ մնացած էին իրեն։ Վիլլօրէյի ու Ռոզի սիրային յարաբերութիւնները և Ռոզի մայրութիւնը երեւան ելած էր։ Հայր Պրիւլո և Գրիսթիան այցելութիւն մը տուէ յետոյ Մօն Սրբի փոզոյի առաղատարին, այդ երկուքն իսկ Մարէյ մեկնեցան, Հանրային ծնողական արձանագրութիւնը ստանալու համար։

(Շարունակելի)

—)(11)(—

ԹԻՒԼ ՄԱՐԻ

ՌՈԶ–ՄԱՆՕՆԻ ՎՐԷԺԸ

Բ

ԱՆԴՐԵՐԻՄԻ ՁԱՑՆԸ

—Ես ալ ամէն մարդու գիւղացիէն աւելի բան մը չեմ գիտեր։

—Եթէ Վիլլօրէյ Թիւռաական, վատ մը է, պատճառը սա է որ Ռոզը հրապուրած է։

—Այո՛, և ոչ ոք ոճիր կ'անուանէ այդ արարքը։

—Դէշ արարք մը է պղծիկ մը հրապուրել, բայց օրէնքը չի պատիր զայն։ Եթէ Վիլլօրէյ միայն այդ արարքին համար յանցապարտ է և սպանութեան ոճիրը չէ գործած, բան մը օրով կ'ամբաստանուի, ինչո՛ւ համար զայն չպիտի պաշտպանեմ եղեր։

Կասբար փոստարանին ձեռքերը բռնեց ու իրենները մէջ սեղմեց զայն ըսելով.

—Ուրեմն կատարեցէք ձեր պարքը, ինչ որ ալ ըլլայ... Երանի՛ թէ օրին մէկը չեղնար ձեր ընթերի վրայ։

Կիլօմ լռութիւն պահեց, աչքերը յառած Կասբարի վրայ, զոր նայուածքով մը կը հարցաքննէր։ Ցնորայ լռութիւնը խզելով, ըսաւ.

—Զէ՞ք կրնար աւելի բացայայտ կերպով խօսիլ։

—Զամ կրնար։

—Դուք սեղեակ էք այնպիսի իրողութեան մը, որուն ես ալ եթէ իրազեկ ըլլամ, չեմ ընդունիր Պ. Վիլլօրէյի առաջարկը։ Եթէ այսպէս է, ձեր պարքն է ճշմարտութիւնը յայտնել ինծի։

—Իմ պարտականութիւնս է լռել... բայց ձեզի պիտի յիշեցնեմ այն օրը, երբ առաջին անգամ ըլլալով ձեր տունը եկայ։

—Ռոզի հրապուրիչը կարծած էիք դէս... Կարծեմ թէ այդ հրապուրիչին անունն ալ կուսայիք...

—Ժան Քլէրժո՛ն։

—Այդ կեղծանունին տակ ծածկուած, Վիլլօրէյ ներկայացած էր Ռոզի։

—Այո՛... գնում արարքի մը մէջ գտնուող մարդ մը միշտ կը ծածկէ ինքզինքը։

—Բայց հիմա հրապուրման վրայ չէ դառնար խնդիրը, այլ սպանութեան։

—Օ՜ դացէք պաշտպանեցէք այդ մարդը ըսաւ Կասբար խրօրէն։

Այս խօսակցութիւնը ցած ձայնով տեղի ունեցած էր։ Ռէժին միայն կը հասարբերուէր, իսկ Ժէրօմ ու Մարիան իրենց ցուցին անտարբերութեան մէջ թաղուած էին։ Սկզբան, հրէշային բան մը թուաց էր իրենց՝ Ժիւվարէնի պաշտպանութիւնը Վիլլօրէյի նկատմամբ։ Բայց իրենց կսկիծին վիւռը թայլ չէր տար տար վրայ խորհելու։

Կիլօմ Ժիւվարէն մեկնեցաւ։ Կասբար մինչեւ պարտէզին դուռը առաջնորդեց զայն։ Սանդուխին վար իջած տան Ռէժիի հանդիպեցաւ, որ իրեն կը սպասէր դղդղալուն։

—Կասբա՛ր, Ռոզի մեռած գիշերը, ձեզի հարցրեցի իմ գաղտնիքս։

—Այդ գաղտնիքը մինչեւ մահ մէկուն չպիտի յայտնեմ, Ռէժի՛ն։

—Ատոր վրայ վստահ եմ... բայց կ'ուզեմ հարցում մը ընել ձեզի...

—Եթէ կարենամ պատասխանել, շատ լաւ։

—Գիտէ՞ք թէ Ռոզ ինչո՛ւ համար Ժանի բնակատեղը գացած էր։

—Կ'երդնում որ չեմ գիտեր։

—Ռոզ կը ճանչնա՞ր Ժանը։

—Ի՞նչպէ՞ս պիտի կրնար ճանչնալ զայն։

—Չէք պատասխաներ։

—Պատասխանեցի, Ռէժի՛ն։

Կարելի չեղաւ առանց աւելի բան մը կորզել Կասբարէն։ Սակայն Ռէժին կը խորհէր թէ երբ առաջին անգամ Ժանի բնակարանը գացած էր ինք, Ռոզ վրայ հասած էր հիշեց այն պահուն, երբ սիրականին թեւերուն մէջ կը գտնուէր։ Երկրորդ անգամն ալ, երբ Ժանը տեսնելու գացած էր, Ռոզ կանխած էր զինքը, Թերեւս իրեն համար մեռնելով։

Մանկամարդ աղջիկը ընդնշմարելով իր քրոջ գաղտնիքը ու անոր մահուան պատճառը, խեղդուկ հիշ մը արձակեց։

—Իմ պատճառաւս մեռա՛ւ Թերեւս։

Ու ճաշասրահ մտնելով՝ թիկնաթոռի մը մէջ ինկաւ նուաղած։ Ժէրօմ ու Մարիան այդքան վշտահար ու ընկճուած էին որ չնմարեցին իսկ Ռէժիին նուազումը։

—Ռոզ կը ճանչնա՞ր Ժանը։

—Ի՞նչպէ՞ս պիտի կրնար ճանչնալ զայն։

—Չէք պատասխաներ։

—Պատասխանեցի, Ռէժի՛ն։

Կարելի չեղաւ առանց աւելի բան մը կորզել Կասբարէն։ Սակայն Ռէժին կը խորհէր թէ երբ առաջին անգամ Ժանի բնակարանը գացած էր ինք, Ռոզ վրայ հասած էր հիշեց այն պահուն, երբ սիրականին թեւերուն մէջ կը գտնուէր։ Երկրորդ անգամն ալ, երբ Ժանը տեսնելու գացած էր, Ռոզ կանխած էր զինքը, Թերեւս իրեն համար մեռնելով։

Մանկամարդ աղջիկը ընդնշմարելով իր քրոջ գաղտնիքը ու անոր մահուան պատճառը, խեղդուկ հիշ մը արձակեց։

—Իմ պատճառաւս մեռա՛ւ Թերեւս։

Ու ճաշասրահ մտնելով՝ թիկնաթոռի մը մէջ ինկաւ նուաղած։ Ժէրօմ ու Մարիան այդքան վշտահար ու ընկճուած էին որ չնմարեցին իսկ Ռէժիին նուազումը։

տուքիւնս եւ յանախ պարսաւելով դանդաղութիւնս։ Զեմ կրնար չառղել հոս Մ. Ահմէտեանի «Իմ ժամպոյսյէն քանի մը տուներ.—

«Ես չըք չըք ձայնին հետ ուրչուի արդեօք
Սիրաս է բարախէր սիրոյ հէնուանոք.
Ես չըք չըք ձայնին հետ արդեօք ուրչուի
Սիրաս է դողդոջիր յուսով սուտաթաք։

«Մէվ իմ վազուի ընտիր բարեկամ,
Քեզ դէմ գանգատիմ դուր տեղ չառ անգամ,
Մերթ սրամտելով թէ դառնաս վազդաղ,
Մերթ անիծելով թէ քալես դանդաղ։

«Մինչդեռ մի արդար մարդու խղճին պէս
Դու միօրինակ և հանդարտ զարնես,
Եւ ես եմ յիմար՝ ես ինքն անիրաւ
Որ փոփոխ կրից ըլամ անձնագրաւ։»

* * *

Գրա՜նս...ժիլէին ալ կողմը նիւթաղարա, քիչ մը ալ իրապէս գրպանս՝ ուր կը պահեմ քանկ չառ անդամ դատարկ, հազիւ քանի մը քառասուններով ու տասնոցներով — վարժապետի քսակ, ուր երբ—եօթը տարին անդամ մը, դիպուածով կամ սիրելիով—«կլորիկ դեղին՝ ալիարկի սիրելիներէնքանի մը հատ քով քովի գալու ըլան,ա՛լ անոնց ձայնը մանկ ընե՛ս...ո՛ւֆ, ի՛նչ սոսկալի՛, անհանդուրժելի՛ ղմուկ...բանտերուն ամէնէն նեղը, ամէնէն մութը, ամէնէն սառիները մառ են...ո՛չ, կը պոռա՛ն, չեն ուզեր մալ հոն, և ահա չառ չառ, երկու, երեք, չորս կամ հինգ դիլիներ՝ հիւանդկոխ, դէգ, սխուր, յուսահատ—հազիւ հիւր եղած, իրենց տաքը չանցած—կը սահին դուռը՝ կամ մատորներին իւղոտ, ճենճռատ ձեռքը, կամ նպարավաճառին աղտոտ ձեռքը, կամ փիրեղակին ապը կարկառուն, և կամ վաճառականին գլխանը, դրամարկղը, լիմպոսը...ա՛յն խոր մթին, անել անդունդը՝ ուրկէ մինչեւ որ պրծու, իր օձիքը ազատց, ինչ՛ր քաշեց խեղճ Տանդէն։

Գրա՜ն, ուր կը կուլն իրարու հետ՝ չառ անգամ—խիղճն ու մամոնան... ու վերջի՛նը, ուա՛ղ, յանախ կը տանի յաղթանակ՝ հակառակ բարոյախօսներու ամենալուքեան։ Գրա՜ն, ուր կը ներհեն յանախ—ազահութեան գնուած չառաւուածը, ղղծութեան տեսարկեր ու լիրբ դիպուածներ։

* * *

Գրա՜նս, ժիլէին ձախ կողմը, վարի գրպանը, ուր կը կրեմ միշտ կարոյս—մատիտս կոտրած, մաշած ծայրը բռնալու, սրելու, ներդրելու — մաքիս, յիշողութեանս, երեւակայութեանս ծոր մը դուս, ներ գալ տալու։ Չէ՞ որ չառ ան գամ միտքն ալ կը գալեւ, կը բթանայ—

Սիթէ մը ազաղ ես բուր եւ գալ,
Զա՛ւս զուսումն կե՛ր եւ կո՛ալ...։

Կարո՛ղ, երկնքի եղունգներս կտրելու — ծայրայեղ, չափազանց միտումներս, յուսախութիւններս կատարելու, սանձելու, չոր տեսիս անգէտ ծիլերը, խոշանցած ընձիւղները յառաւելու, ոգպէս դի բարի տեսիս աշխարը բարուն, ուսերը պակին, ծաղկին ու ճիւղաւորին...։ Կարո՛ղ, կեղեւելու նարինջ ու խնձոր, փնճկելու չագանակ ու պիսակ — կեղեւին տակ գտնելու միջուկը. հոյզը, համը, հաղը...։

Գրա՜ն, տարտաս ձախ գրպանը, ուր կը գտնեմ բանալիներս, — գրդրոյս, դարաքիս, անենակներուն ու տանը դրան, մանաւանդ գրասկամնիս՝ որուն մէջ զանուած է ամբողջ հարստութիւնս, բոլոր դրամագլուխս — դէ՛դ մը թուղթի՝ մաքուր կամ մրոտած։

Զաքէիս ձախ կողմը, դուրսի, վերի գրպանս, ձախ լամբակիս ճիշդ ներքեւը, ւիք գրա՜նը՝ ուսկից դուրս կը ցցուէր երբեմն — կարկառո՛ւն, ցայտո՛ւն — թաշկինակս ծայրը — չառ անգամ հուսամին զգէնիչ բոյրն արձակելով.— թաշկինա՜կը — իսկ պատանեկութեանս՝ որ կը զգայնէ հիմա ինձի թէ — ո՞ջան պչրանէր։ ցուցամոլ կեանք կ՚անցունէի առաջ... օ՜հ, ունայնասիրութի՛ւն...։

Գրա՜նս, վերջակուրս արտաքին գրպանը, ձախ կողմը, մէկալ թեւի մը տաքին չափ խոշոր։ լայն ու խոր գրպա՜նս՝ որ կը հիւրընկալէ միշտ, անարտունչ, թաշկինակս — հիմա — թաշկինա՜կս՝ որ բուրումնաւէտուած էր բազմիցս՝ անոր ինձի նուիրած խնկաբոյր ծաղիկներով. թաշկինա՜կս՝ որուն վրայ կայլակած են տիրոյ, յուշմունքի, բաժանման արցունքներս թաշկինա՜կս՝ զոր նուիրեց ան ինձի, նշանակութիւնքս, ի՜նչ խանդաղանքով կը հանեմ հիմա գրպանէս ու կը փորձիմ հոտառել... անոր քնքուշ մատներուն անուշիկ բոյրն ունի տակաւին... թաշկինա՜կս՝ զոր ծածանած եմ—մեկնած, բաժնուած օրերուս — կռանքի մը վրայ տակին տակէն կամ շոգեկառքի կամրջակէն... սրբելով քթինքը ճակտս և արցունքն աչքերուս։

* * *

Գրա՜նս, վերջակուրս ներսի կողմը, ա՛լ գրպանս՝ ուր կը պահեմ ամէնէն սիրելի, ամէնէն թանկագին, ամէնէն մութ մտերիմներս — երկու անբաժան բարեկամներս — յուշատետրս ու մատիտս։ Ցուշատե՛տրս՝ որ ա՛յնքան հաւատարմութեամբ պահած է իրեն հաղորդած թալ սիրոյ յուզումներս, համբակ դպրոցական մը բոլոր ձափրատուքներս, սկսնակի մը անհամ, անլի. անճռնի ուսիկութիւններս, ու Պանգասեան նեղչչումներս՝ անարդարութիւն օրէն գեղեցի՛կ, զգլեա՛ չ, վանա՛ն։

Մատիտս, որուն սուր ծայրը կէսակի՝ ալեով ճերմակ, մաքուր թուղթը... անարատը, անզգայ թուղթը, որ, հակառակ մրոտուելուն, կ՚ոգեւորի, կը խոյանայ, կը ժպտի, կ՚ուսուցանէ, կը խօսի, կ՚երգէ, կը հմայէ երգեմն... մեծ հանճարի մը հմայքն ազդելով հիացող հոգիներու...։

Վերջապա՛նը...զրպանի fերբուածներս, ոչ, չպիտի ընեմ, Ու ձեռքերս գրպանս կը խնդամ հիմա, ես, մեծցած աղոյ, այո՛, կը ծիծաղիմ ու կ՚օրհնեմ, կ՚երգեմ մեծապատուութիւնս, որ յանդգնութիւն ունեցած էի առաջին գրպանը կարել տալու մայրիկս, մանաւանդ, երբ կը փչէ ցուրտ քամին՝ անթիւ ասեղներով ծակծկելով քիթս ու ականջս, օ՛խ, ի՛նչ ազուոր, ձեռքերս չեն մսիր, անոնք տաքուկ կը մնան օրհնեալ գրպաններուս մէջ...։

Անաթոլիա — Գոյեն ՍՏՈՒԵՐ

Քաղաքական Լուրեր

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Եռեսփոխանական յառաջիկայ ընտրութիւնները։—Ցառաջդիմական — հանրապետական կուսակցութիւնը եւ Ֆրանսական հայրենիքի Դաշնակցութիւնը։— Խորհրդարանական դրութիւնը։

Երեսփոխանական յառաջիկայ ընտրութեանց միջոցին, երկու հակոնախարական ընտրելիներ պիտի գտնուին Ռէմիրմոնի մէջ։ Ցառաջդիմական — հանրապետական կուսակցութեան ներկայացուցիչ Պ. Մէյլինի հետ իբր ընտրելի պիտի ներկայանայ նաեւ Պ. Ֆլայէլ, որ ազգակցութիւն կը դնէ Ֆրանսական հայրենիքի Դաշնակցութեան կողմէ։ Ցառաջդիմականները չատ հզօր կերպով կազմակերպած կուսակցութիւն մը են, որ երկար տարի իշխանութեան գլուխ գտնուած է և կը ջանայ իր անկախութիւնը պահել միշտ։ Ռէմիրմոնի մէջ, յուսալի չէ որ այդ երկու կուսակցութեանց անդամներուն քուէները կեդրոնական մէկ ընտրելի վրայ, նոյն իսկ Պ. Մէյլինի պէս բարձր անձնաւորութեան մը վրայ։ Պ. Ֆլայէլ ալ ասկէ առաջ, թեկնածու ներկայացած է Երեսի. ընտրութեանց տարի. իր բարեկամները պիտի աշխատին անոր, որուն դէմ պայքար մը դած էին առաջուց։ Սիթէ նամակներու փոխանակութիւնը չկատարուէր, գործը առելի դիւրին պիտի ըլլար։ Բայց հիմա տեղական կիրքերը բարբրած ըլլալով՝ հաշտութիւնը առելի դժուարացած է։ Պէտք է գիտնալ որ Ֆրանսական հայրենիքի Դաշնակցութիւնը տարբեր է այն դաշնակցութիւնէն զոր կը վարէր Պ. Տիրուլէա, «Հայրենասէրներու դաշնակցութիւն» անուան տակ։ Ո՛չ Պ. Լէմէրթ և ոչ ալ Պ. Բազէնեռ և ոչ ալ իրենց պատասխանատուներէն մէկը չեն քարոզեր ժողովրդական քուէարկութեան դրութիւնը, դրութիւն մը որ չատ մնաչատ է ինքսին և որ չատ կամ մանսկներ չունի երկրին մէջ։ Պ. Ժիւլ Լէմէրթ և Բազէնեռ, իրենց ըրածբառասխանութիւններուն մէջ, խորհրդարանական դրութեան դէմ չեն խօսիր։ Նոյն իսկ չեն քննադատեր անոր պեղծումները, այլ կը բաւականան իրենց ընդդիմութիւնը յայտնել արդի նախարարութեան նկատմամբ։ Ֆրանսական հայրենիքի դաշնակցութեան անդամներուն, այսինքն ազգայնականներուն մէջ անշուշտ այնպիսիներ կան, որոնք Պ. Պ. Պարթուի և Մէյլինի պէս կը կարծեն թէ խորհրդարանական դրութիւնը պէտք է բարեփոխուի. սակայն այդ խնդիրը իր կարգին չպիտի գործածեն ընտրական պայքարին մէջ։ Ֆրանսական հայրենիքի Դաշնակցութիւնը բաւական բովանդակ նշանակութեամբ կուսակցութիւն մը չէ։ Անոր անդամները իրարմէ չատ տարբեր քաղաքական անցեալներ ունեցած են, հետեւաբար այլապէս նպատակներ ունին։ Բայց այս Դաշնակցութեան պեղծը փորձ հանրապետականներ են և բնաւ արամադիր չեն հակախորհրդարանական ձգտումներու ծառայեցնել Դաշնակցութիւնը։ Սակայն ասիկա չի բաւեր Պ. Մէյլինի կողմէ կատարուող կուսակցութեան, խնամոտանելու համար իր կատարել համերաշխութիւնը Ֆրանսական հայրենիքի Դաշնակցութեան հետ։ Ցառաջդիմական մեծ լրագրը Ռէբիւպլիք կը ջանայ քուէները ընդունիլ նաեւ այնմէն ընտրողներուն, որոնք այլապէս քաղաքական կարծիքներ ունին, որով կարելի պիտի ըլլայ փափաքուած արդիւնքը ձեռք ձգել բազմաթիւ ընտրական չրջանակներու մէջ։ Շատ հաւանական է որ այնպէս չըլլայ։ երկրին միւս կէսերուն վրայ։ Բազմաթիւ ընտրական չրջանակներու մէջ, ուր ազգայնականները ընտրելի չունին, փոխանակ հայրենիքի Դաշնակցութեան անդամներուն քուէ տուողները, յառաջդիմականներուն ի նպաստ պիտի քուէարկեն։ Կարծիքի հանանքը կ՚արթնցնէ չատ մը անառարերներ կամ չէզոքներ, որոնք առաջ կը հրաւիրուին Պ. Պ. Բարթի, Ժիւլ Լէմէրթի և Բազէնեռի քարոզչական վարդապետութենէն։ Աղգայնական ընտրելի չգտնուելուն պատճառաւ, այդ ընտրողները իրենց քուէն պիտի տան Պ. Պ. Մէյլինի և Ռիպոյի բարեկամներուն։ Պէտք է ըսել որ Ֆրանսական հայրենիքի դաշնակցութեան վարդապետութիւնը չատ մօտ է Մէյլինի դահլիճին գլխաւոր անդամներու և երեսփոխաններու դատանած քաղաքական վարդապետութեան։ Պ. Տէշանէլ այն տաքն խօսք առնելով. բարբրոյ յայտարարութիւններ ըրած էր երկրին առիթ։ Կը յիշուի թէ այն միջոցին, յառաջդիմական կուսակցութեան պատկանող ամէնէն երեւելի անձերը չատ բուռն կերպով կը խոյանային Լորա Մէթիէնի դէմ։ Դիպուածը մարտ 1ի չորքշաբթի օրը ներկայացեր է Մարոքի վեհապետին և բանակցութիւն մը ընելով՝ ըսեր է թէ Ֆրանսական Սուլթանը մեծապէս փափաքող է աւելի ամրապնդելու Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Մարոքի միջեւ եղած բարեկամական յարաբերութիւնները։ Նաեւ կը բաղձայ որ երկու երկիրներու ժողովրդոց միջեւ բարեւոր յարաբերութիւնները աւելի զարգանան և հաստատուն հանդամանք մը ստանան։ Մարոքի վեհապետը պատասխաներ է, ըսելով որ չատ գոհ է մեծաղոր վեհապետի մը դեսպանը ընդունելուն համար։ Մարոքի վեհապետը յարեր է թէ չատ գոհ է Ասրեա շոգենաւին երթեւեկութիւնները հաստատուելուն համար՝ որ պիտի զարգացնէ երկու երկիրներուն առեւտրական յարաբերութիւնները։ Երեք օր վերջը ուսարիական դեսպանը նորէն Մարոքի վեհապետին ներկայանալով, յանձներ է Ֆրանց Եոսէֆի կայսրի նուէրները զոր Մարոքի վեհապետը անկեղծ գոհունակութեամբ մը ընդուներ է։ Դեսպանը Թանգէր վերադարձին սատեր է Մարոքի վեհապետին գեղեցիկ նուէրները։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՀՈԼԱՆԴԱ

Երկու երկիրներու յարաբերութիւնները։— Գերմանիոյ մտադրութիւնները — Հոլանտայի հակառակը դէպ ի Գերմանիա.—Դաշնակցութիւն մը։

Գերմանիոյ համալսարանին ուսուցիչ Ներքէն Էրնէսթ Ֆոն Հալէ խիստ չահեկան հրատարակութիւն մը ըրած է Գերմանիոյ ու Հոլանտայի յարաբերութեանց մասին։ Գերման ուսուցիչը կը խօսի երկու երկիրներուն առեւտրական ու քաղաքական յարաբերութիւնները աւելի ամրացնելու պէտքին և Հոլանտան ասիճանաբար Գերմանիոյ դաշնակցական կառավարութեանց միացնելու մասին։ Ուսուցիչը կ՚ըսէ թէ Գերմանիոյ դաշնակցային կառավարութեանց կազմութեանը և Ֆրանքֆուրտեան պատերազմին ատեն Հոլանտայի կողմէ Գերմանիոյ մասին ցոյց տրուած ցրտութիւնը ալ ետ գոյութիւն չունի, և թէ Թրանսվալի պատերազմէն առնուած դասին և Անգլիոյ Մ. Նահանգաց ընթացքին հետեւանքով՝ Հոլանտայի քաղաքագէտները աւելի հակամտութիւն ցոյց կուտան իրենց գրացիին ու ցեղակիցին՝ Գերմանիոյ կայսրութեան։ Ուսուցիչը երկարօրէն պարզել յետոյ թէ անհրաժեշտ տեսակէտով Հոլանտա բոլորովին Գերմանիոյ ենթակայ է, կ՚առաջարկէ որ երկու երկիրներու միջեւ դաշնակցութիւն մը կնքուի։ Հոլանտա թէ բաւական յառաջդիմութիւններ ըրած է, սակայն իր վաճառականութիւնը ու արհեստագործութիւնը Գերմանիոյ վաճառականութեան և արհեստագործութեան լրացուցիչ մասը կը կազմեն։ Հոլանտա իր առեւտրական քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հարուստ արդիւնաբերութեան յառաջդիմութիւններէն օգտուելու եղանակով վարած է այդպէս ինքալ զարգացած է. որով թէ՛ քաղաքական ու թէ տնտեսական դաշնակցութիւն մը աւելի պիտի նպաստէ իր զարգացումին։ Ցան Հալէ քաղաքական տեսակէտով ուրիշ խնդիր մը ալ կ՚ուսումնասիրէ և կ՚ըսէ թէ Գերմանիոյ կայսրութիւնը իր պաշտպանելու է որ տնտեսական ու քաղաքական տեսակէտով անկախ տէրութիւն մը, պատերազմի ատեն, կարող չէլայ իրեն դէմ առեւտրական պատերազմ մը հրատարակելու, վաճառականութեան ելակէտէն մէկը կտրելու և կամ թշնամիին յարձակումներուն օգնելու։ Ցան Հալէ կ՚ենթադրէ թէ Անգլիա, Ցաղոնա ու Ռուսիա և կամ տէրութեանց ուրիշ դաշնակցութիւն մը, հակառակ Հոլանտայի փափաքին, կրնան Ռէյն գետի մուտքը գրաւելով Գերմանիոյ վաճառականութիւնը արգիլել, և կամ Հոլանտայի չեզոքութիւնը ի՞նչպէս Գերմանիոյ գործ ածելով, զէնքերու և ռազմամթերքներու ներածումը անոր միջոցաւ կատարեն։ Ցան Հալէ կը շարունակէ ըսելով.— «Հոլանտա որ թէ ցամաքի և թէ ծովի վրայ ակար է, որքան տանն որ Գերմանիոյ դաշնակցային կառավարութիւնէն անկախ գտնուի, միշտ վտանգաւոր է Գերմանիոյ վաճառականութեանը և արհեստներուն համար։ Հետեւաբար այդ երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները աւելի ամրապնդելով, անհրաժեշտ է մաքսային և առեւտրական դաշնակցութիւն մը առաջ բերել անոնց միջեւ։ Պէտք է նաեւ Գերմանիոյ ու Հոլանտայի միջեւ ցամաքային ու ծովային զինուորական դաշնադրութիւն մը կնքելով. ապահովել երկու երկիրներուն հաւաքական ընթացքը պատերազմի ատեն։ Հոլանտա պէտք է աւելի ընդարձակէ իր ապաստանութիւնները և ծովակերքները աւելի զօրաւոր կերպով պաշտպանէ, ասոր փոխարէն Գերմանիա ալ պէտք է երաշխաւորէ Հոլանտայի հողային ամբողջութեան պահպանութիւնը։»

Ցանձնարարեցի իմ հիւանդներուս որ էֆիլիէնցային հետեւանքը հղող սատանի հարբուխին և նմանօրինակ ուրիշ հիւանդութեանց համար գործածեն տաք կաթի խառնուած Քրոնատրիի հանքային ջուր, և լաւագոյն արդիւնքը ձեռք բերի։

ՏՈԳԹ. ՍԹԻՓՈՒԼԻՍ

Ներքին Լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.— Մարոքի դատարանի կառավարիչ անուանուեցաւ Հաշուակալութեանց Ատեանին անդամ Նուրի պէյ։

—Իրբէք դատարանի կառավարիչ ու գինուորական հրամանատար անուանուեցաւ Սպարապետի Դրան հետեւակներու երկրորդ հիւղին սեսուչ գնդապետ Շեվդը պէյ։

—Մէրսինի դատարանի Տէֆթէրտարի պաշտօնեայ անուանուեցաւ Լաթաքիոյ Տէֆթէրտարի դիւանին առաջին քարտուղար Մէհմէտ Զեկա էֆ.։

—Կ. Պոլսոյ վերաքննիչ ատեանին անդամ անուանուեցաւ Բերայի նախնական դատարանին անդամ Սահեա պէյ, որուն յաջորդեց Կ. Պոլսոյ նախնական դատարաններէ դատաւոր.անդամ Մուխլիս պէյ. ասոր ալ յաջորդեց Կ. Պոլսոյ վերաքննիչ ատեանին օգնական անդամ Սաադէտտին պէյ։ Կ. Պոլսոյ վերաքննիչ ատեանին օգնական անդամ անուանուեցաւ Բերայի նախնական դատարանին հուգուզի երկրորդ հիւղին քարտուղար Մէհմէտ Ղալիպ էֆ.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ.—Երէկ երկուշ. շրջաշրջի, Ֆրանսայի դեսպան Պ. Քոնոթան կայս. պալատ հրաւիրուելով ճաշեց և յետոյ, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհուած արտօնութեամբ, պարիս ունեցաւ օշ—պաշտօնական ներկայանալու Ն. Վեհափառութեան։»

ԱՄՍԱԹՈՇԱԿ.— Կայս. Իրատէի մը համաձայն, քանի մը օրէն մէյմէկ ամսական պիտի վճարուի կառավարական բոլոր պաշտօնեաներուն։

ԶԱՆՂԸՐԻՒ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ.—Նիքքէն գործոց նախարարութեան ուղղուած պաշտօնական տեղեկագիրներու հիման վրայ, Զանղզուրի քաղաքը գրեթէ բոլորովին կործանած է երկրաշարժէն։ Բաղաքին պարունակած երեք հազար տուներուն տեղ փլատակներու կոյտեր միայն կան։ Բարբրոդդարար ոնցումը ցերեկուան ժամ 4ին պատահած ըլլալով մարդու կորուստ չատ չկայ։ Զորս հոգի մեռած են, որոնց երկուքը՝ իսլամ և երկուքն ալ քրիստոնեայ։ Հարիւրի չափ ալ վիրաւորներ կան։ Ընդհանրը ասոր ցնցումեր պատահած են։ Կ՚երեւայ թէ առաջին թերթեր ցնցումներու ատեն բնակիչները տուներէն դուրս ելած են, և այդ պատճառով է որ մարդու կորուստ չատ չէ պատահած։ Զանղզրը քաղաքը քսան հազար բնակիչ ունի։ Տեղական կառավարութիւնը տեղեկագրած է թէ պէտք եղածին չափ ընդարձակ ու դեղ կայ, բայց հոգ և ուտելիք անհրաժեշտ են։

—կայս. Իրատէի մը համաձայն քաղաքապետ Բլսոյան փաշայի նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողովին կը մասնակցի նաեւ ներքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Ցուսաթ պէյ։ Ցանձնաժողովը երէկ գումարուելով իր բնակարանի մէջող գումարուելով իր բնակարանի մէջող որոշեց Զանղզրի նպաստը փոխնել Էրզրումի երկրաշարժէն տուժածներու նպաստին։ Նաեւ սահմանական միջոցներ ձեռք առնելով Կ. Պոլսէն ու նահանգներէն շուտով նպաստ հաւաքել ու Զանղզրը ղրկել։ Ցանձնաժողովը Բ. Դուռէն հրահանգ խնդրեց՝ պատասխ ունեցած 52,000 ղրուշը Զանղզրը ղրկելու համար։ Կ. Պոլսոյ մէջ ալ նպաստ հաւաքելու համար հրաւէր պիտի ուղղուի բարեսէր անձանց։

ՌՈՒՍԻՈՅ դեսպան Պ. Զինովիէվ քանի մը օրէն Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի արձակուրդով։

Պ. ՊԱՊԻՆԿԻԼԷՆ ՍՄԻԹ. Հանրային Պարտքի վարչական Խորհուրդին նախագահը, առէջի երկուշ սեղան մը տուաւ՝ գերման պատուիրակ տոքտ. Լինտաուի մեկնելուն առթիւ։ Ներկայ գտնուեցան վարչական Խորհուրդին բոլոր անդամները, ընդհանուր տնօրէնը և ուրիշ պաշտօնեաներ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դեսպանը ու Մարոքի Պատուիրակին, առէջի գիւերը, սեղան մը տուին, որուն ներկայ գտնուեցան Անդլիոյ, Իտալիոյ ու Մ. Նահանգաց դեսպանները, Պուլկարիոյ գործակատարը և ուրիշներ։ Գատան Մարոքի երեքշաբթի իրիկուն ալ սեղան մը տիտ տայ, որուն հրաւիրուած է դեսպանական մարմինը։

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԴԻՒԱՆԸ նկատելով որ Սթամպուլ լրագիրը երկուշաբթի օրուան իր թերթին մէջ հրատարակութիւն մը ըրած է առանց գրաքննութեան ենթարկելու, ազդարարեց նոյն լրագրին տրուելիքները ամբողջ կանոնական տրամադրութիւնները։

Պ. ԱՆՏՐԻՈՒ ՔԱՐԼԷՆԷՅԻ համար սքանչելամբ ծանուցեցաւ թէ Կ. Պոլիս ժամանած է. հոս եկողն է Պ. Ճէյմս Քարնէգի տեսուչ Անգլիացի մը, որ ո՛չ ամերիկացի է և ոչ ալ մէլիքատէր։

ՃԻՏՏԷՆ կը հաւաքուին թէ հոն հանդիսող ուսանողներու թիւն է 57,000։

ՔՈԼԷՐԱ.—Հիճազի մէջ ծագած քոլերային տարիք տարողջանական Խորհուրդը, տասը օրուան քարանթինայէն զատ, ձեռք առնուելիք առողջապահական միջոցներուն համար ծրագիր մը պատրաստելով մատոյց Մեծ Եպարքոսին։ Պէտք եղածին չափ գինուորական ու քաղաքային բժիշկներ, դեղագործներ ու դեղեր պիտի զրկուին հոն։

—Ռուս կառավարութիւնը քարանթիա սահմանեց Հիճազի ժամանումներուն դէմ։

—Պուլկար կառավարութիւնը որոշեց Հիճազէն վերադարձող ուխտաւորները Վարնայի, Գուրիգազի ու Հաղիպէյվայի

դիմեմբերին Լորա Մէթիէնի յանձնեց Պ. Սէնսլ Ռուսը ազատելու պատիւը Բէմդրլիի պաշտօնէութենէն, և Վերյսթաթի տրաւունքը, սակայն քիչ վերջը Լորա Գոդէրթս կատարեց այդ երկու գործերը։ Կը լսուի թէ Լորա Մէթիէնի յաջողումը Հոր Թաունի իր բանակցողէն մինչեւ Մասաէրի եղեռնները, Պէլման, Կասրան ու Մակէրսֆոնթայն, որքան տրուելի ընդհանրութիւններու զատ եղաւ։ անձնական ու սկզբնական կիսարժէքները մեծամեծ կորուստներ տալէ ետքը սքանչացման տրժանի քաջութեամբ մը մեռան, թէեւ չատ տարապ տեղը։ Բիմբրլին ազատելէ և Բրանեէ գերի իյնալէ ետքը, Լորա Մէթիէնի մինչեւ մէկ ասպնան անդրանիկ գաղափարուեցաւ ընդհանուր հրամանատարին որոշումով։ Բնաւ չմասնակցաւ Վերյսթաթի ու Թրանսվալի մէջ կատարուած գործողութիւններուն, որոնց հետեւեցաւ յաջորդեց Պլէօմֆոնթայնի, Սոհանեսպուրգի և Բրէթորիայի գրաւումը։ Լորա Մէթիէնի Կրեքուլանտի մէջ անենչան ընդհարումներ ունեցաւ զորքական այն զօրախումբերուն դէմ որոնք կը դիմադրէին տակաւին։ Սրբ Մէյքէնկի պաշարումն ալ վերցաւ, Լորա Մէթիէնի պաշտօն յանձնուեցաւ Թրանսվալի հարաւային արեւմտեան կողմը կանուլ Վալի և Մակալիէսպէրկի լեռնաշղթաներուն մէջեղը գտնուող Պոէրներուն դէմ։ Լորա Մէթիէնի ասպէտ մը ի վեր կ՚աշխատէր այդ տեղը Տըլլաթի պոէր հրամանատարին դէմ, ասանց կարենալու ա՛չ միայն խաղաղեցնել, այլ Ռիսթիան Տէվէթի գործողութեան շրջանակը սեղմել։ Ռիբիկէրսորդրէն Ռէյնդատորդ. Բէյթ Թորիայէն Ռուսթենպուրգ և Վենսթատորդրէն Ռէյնդատորդ շինուած ամրոցներու գիծեր պարզով տեղը կը փորձէին շրջապատել Մակալիէսպէրկի լեռնաշղթան և արգիլել Ռիմբի ու Տըլլաթի զօրախումբերուն անցքը։ Այդ երկու պոէր պետերը յաղթեցին բոլոր արգելքներուն։ Վերջինս, Ռէյնդատորդէն ասոր մղոն հեռուն, անգլիական բազմաթիւ զօրագունդ մը փակացու Պոէրներուն կողմէ։ Այսօր կատարեալ ազատ մը է դար կը ծանուցանէ Լորա Ռիչ-էր։ Լորա Մէթիէնի ուղղելով Ռէյնդատորդի պարուրեան վրէժը լուծել, ճակատամարտ մը մղեց Տըլլաթի դէմ։ Ի չգէս հետապիրը ծանոյց. Լորա Մէթիէնի յաղթութիւնը ու հանդիսաները կատարեալ ձեռնհասութեամբ կը խօսին այդ գրականութեան վրայ։ Պ. Կոս նոր մատիտ մը սրելով թէ անցած են այն ժամանակները։ երբ Ֆրանսացիները իրենց սահմանագլուխին ոտքին բնաւ չէին նայիր։ Հիմա ամէն ազգերէ աւելի կ՚ուսումնասիրեն օտար գրականութիւնը։ Գերմաններուն գալով, անոնք հետազօտէ կը մատնեն բրիտանական գրականութիւնը։ Պ. Կոս կը յարէ։—«Գերմանները համայնագէտներու հանճարը ունին։ Զանհաս անձնաւորութեանց վերջին հրատարակութիւնները ահագին ժիւով ճշդիրա տեղեկութիւններ կը պարունակեն ո՛չ միայն Իտալիոյ ու Ռուսիոյ, այլ նոյն իսկ Շուէտի, Հոլանտայի և Սպանիոյ գրողներուն ու գիրքերուն վրայ։ Գերմանական այդ հրատարակութիւնոյ մէկը եթէ ձեռք առնէք, պիտի տեսնէք թէ օտար գրականութեանց մասին ունեցած ճիշդ պարունակութեան հանդէպ, կողմնակցական ոգի մը կը նշմարուի Անգլո—Սաքսոն գրականութեան մասին։ Ուրիշ մոլորակի մը եկած ընթերցող մը գիրքը պիտի դոյլ։ սա գաղափարը կազմելով որ Սպանիա մասնագիտական տեսակէտով աւելի զարգացած է Մ. Նահանգներէն և թէ Շուէտի գրականութիւնը բրիտանականէն աւելի կարեւոր է։ Ցամաքային Եւրոպայի մէջ վերջապէս բոլոր գիտնականները բնաւ չեն խօսիր անգլիական գրականութեան վրայ, որեւն համար կարծես թէ հակակրութիւն մը և խորշանք մը կը դգան։ Լաւ կ՚ըլլայ եթէ սխալ գաղափարներ չկազմենք այդ մասին։» Անդիր է գիտնալ թէ մասնագիտական տեսակէտով աւելի զարգացած է Մ. Նահանգներէն և թէ Շուէտի գրականութիւնը բրիտանականէն աւելի կարեւոր է։ Ցամաքային Եւրոպայի մէջ վերջապէս բոլոր գիտնականները բնաւ չեն խօսիր անգլիական գրականութեան վրայ, որեւն համար կարծես թէ հակակրութիւն մը և խորշանք մը կը դգան։ Լաւ կ՚ըլլայ եթէ սխալ գաղափարներ չկազմենք այդ մասին։» Անդիր է գիտնալ թէ մասնագիտական տեսակէտով աւելի զարգացած է Մ. Նահանգներէն և թէ Շուէտի գրականութիւնը բրիտանականէն աւելի կարեւոր է։ Ցամաքային Եւրոպայի մէջ վերջապէս բոլոր գիտնականները բնաւ չեն խօսիր անգլիական գրականութեան վրայ։ Գերմանական գրականութեան վրայ։ Նաեւ Սրբ Ռամէրս Պլեսը էր որ 1899

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԵԿՈՒՍԱՑՈՒՄԸ

Վիքթոր Հիւկոյի հարիւրամեակը։—Լանտանի լրագիրները։—Անգլիոյ զրականութիւնը։—Ցանձնադատական մը։

Պրիւսէլի լրագրի մը Լոնտոնի թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ իր թերթին.— «Վիքթոր Հիւկոյի հարիւրամեակը օտար երկիրներու մէջ չգեղեցիկ հաստատեց թէ Ցառնսա հոսանքուցած չէ իր մասնաւորական գերակշռութիւնը։ Անգլիոյ և լատինական երկիրներու մէջ անանձնական գրականութեան համամարդկ մը։ Հիմա Լոնտոնի լրագիրներուն խանդավառութիւնը չափազանցութեան տարուեցաւ։ Թայմզ փոնտէրէն հրատարակեց Բոլ Պուրժէի մէկ ուսումնասիրութիւնը Վիքթոր Հիւկոյի մասին, ինչ որ կ՚ապացուցանէ թէ ֆրանսերէնը տակաւին գրական լեզուն է։ Ուրիշ լրագիրներ, սակայն, ինքզինքնին բաւական չեղեցան, երբ յայտարարեցին թէ Անգլիա պէտք է հաշուի առնէ Ֆրանսական նուաստորմը և Գերմանիա ալ Ֆրանսական նուաստորմը։ Բրիտանական հանդամանքներ մը Ֆրանսայի այդ փայլուն, Անգլիոյ մատուրական մեկուսացումը ասալ կուգայ։ Ինչդատ մը Պ. Կոս նեւ Եորքի թերթի մը մէջ ուսումնասիրութիւններ կը հրատարակէ «Անգլո Սաքսոնները մատուրական մեկուսացումը» խորագրով։ Ինչդատաւ կ՚ըսէ.— «Անգլիոյ մատուրականին նկատմամբ ներոպայի ունեցած տեսարերութիւնը՝ որ տասը տարի առաջ սկսաւ՝ տեսարար բան մը չէր։ 1895էն սկսաւ շուտով աւելնալ և բարդակ հանդամանք մը ստանալ, բայց Ֆրանսայէն, վասն զի Ֆրանսա տակուն քիչ մը կը շահագրգռուի բրիտանական գրականութենէն։ Անոր լրագիրները ու հանդէսները կատարեալ ձեռնհասութեամբ կը խօսին այդ գրականութեան վրայ։» Պ. Կոս այդ տարիներ տակաւ թէ տեսած են այն ժամանակները։ երբ Ֆրանսացիները իրենց սահմանագլուխին տոքին բնաւ չէին նայիր։ Հիմա ամէն ազգերէ աւելի կ՚ուսումնասիրեն օտար գրականութիւնը։ Գերմաններուն գալով, անոնք հետազօտէ կը մատնեն բրիտանական գրականութիւնը։ Պ. Կոս կը յարէ։—«Գերմանները համայնագէտներու հանճարը ունին։ Զանհաս անձնաւորութեանց վերջին հրատարակութիւնները ահագին ժիւով ճշդիրա տեղեկութիւններ կը պարունակեն ո՛չ միայն Իտալիոյ ու Ռուսիոյ, այլ նոյն իսկ Շուէտի, Հոլանտայի և Սպանիոյ գրողներուն ու գիրքերուն վրայ։ Գերմանական այդ հրատարակութիւնոյ մէկը եթէ ձեռք առնէք, պիտի տեսնէք թէ օտար գրականութեանց մասին ունեցած ճիշդ պարունակութեան հանդէպ, կողմնակցական ոգի մը կը նշմարուի Անգլո—Սաքսոն գրականութեան մասին։ Ուրիշ մոլորակէ մը եկած ընթերցող մը գիրքը պիտի դոյլ։ սա գաղափարը կազմելով որ Սպանիա մասնագիտական տեսակէտով աւելի զարգացած է Մ. Նահանգներէն և թէ Շուէտի գ

ամբով միայն ընդունել, ասանդմէկ օրուան քարոզիչներէ եռքը. անոնց գոյքերը ապանիկել և երթալիք տեղերէն ալ հինգ օր բժշկական հսկողութեան են. Թարգել զանոնք: Ուխտաւոր փոխադրող վակոնները Հարմանլըի մէջ վար դրուելով պիտի ապանիսուին: Կառավարութիւն պաշտօնեաները և միւս ուղեւորները առանձին քարանթինայի պիտի են. Թարգուին: Ուրիշ տեղեր երթալիք ուխտաւորներն ալ, առանց կենալու, Պուլկարիայէն պիտի անցնին. վակոնները պիտի ապանիսուին Զարիցրատի մէջ:

ԺԱՆՏԱԽՏ.—Քամլիսուրի մէջ (Եգիպտոս), երկուշաբթի օրը, ժանտախտ մէկ մահ պատահեր է:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ հրապարակներու վրայ ցորենը չատ կը փնտռուի:

—Թաշնակերի գիրը հեռագիրէ կը կը բարձրանայ:

ՎԱԼԵՆՍՈՒԻ եղբօրորդիներէն երկուքը, որոնք Կ. Պոլիս կը գտնուին, երէկ, Տէքթուրի վճռաւոր միջոցաւ ազատ իրենց կատկուած գումարը՝ 50,000 անգլիական ոսկի:

ՇՈՎԱՑԻՆ նախարարութիւնը բացարձակ հրամաններ ասաւ, Մախսուսէի շրջանաւորուն երթեւեկութեան կանոնաւորութիւնը համար:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ նախարարապետ Պ.Տանէվ Բուդրպաշէրկ պիտի երթայ:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ միջև կնքուելիք առեւտրական պայմանագրութեան բանակցութիւնները պիտի վերսկսին:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.—Կերպէ օրը ժամ 3.45 ին Ամասիոյ մէջ հարուածէ արեւելք երկ բալարժի զօրաւոր ցնցում մը զգացուեր է: Լարիքի ու Կիւմիւշ Հանիքէսիի մէջ ալ նոյն ժամուն ցնցումներ զգացուեր են, առանց վառնգաւոր հետեւանք մը ունենալու:

—Պրուսայէն կը հեռագրեն թէ կիրակի գիշեր Իւշաքի ու Կիւմուսի մէջ ալ ցնցումներ զգացուեր են, բայց ինչպէս հետեւանք մը չեն ունեցեր:

ԳԱՐԹԱԼի մէջ, երէկ ժամ 8ին, հաւասար Մէհմէտի տունէն հրդեհ ծագելով երկու տուներ ամբողջովին և երկու տուներ ալ մասամբ այրեցան:

ԿԱԼՈՒԱՆՆԵՐԸ.— Թէ՛ Կ. Պոլսոյ և թէ գաւառներու մէջ մրնչու հիմա կալուածի մը փնտրողը ամ ի փութիքալը կատարելու համար նախ կալուածական տուրքերը և թազատեսութեանց յատուկ հարցային մաքրութեան, կոմիսարներու չնչութեան տուրքերը կը գանուին. նաև եթէ այդ կալուածը բերդերու մօտ է, գլուխի զէմերի յանձնաժողովին ունեցած պարքը կը գանուի: Առանց ամբողջութեամբ գանուելի եռքը միայն «Փերազի ուշիթքալի» արտօնութիւն կը տրուի: Ապէ զատ այդ գործողութեանց համար տասնուկէ վարձը կը գանուի կալուածին համար որոշուած արժէքէն որ չատ տեղամ կրնայ չափազանց սահմանուած ըլլալ: Այդ պատճառով կալուածներու հարիւրին վաթսունը տեսնուելու մէջ «Փէրզ» կամ «Իւիթքալ» կ'ալլան, որով տուրքերու գանձման դիւրութիւն մը ըլլալու սահմանուած այդ միջոցը արդէն մը չունենար: Արդէն անցեալները նախարարաց Խորհուրդին որոշմամբ, որ վաւերացած է կայս. Իրատէով. վերցուցաւ այս դրութիւնը, որով կալուածի մը տուրքը կը գանուէր խնդրոյ նիւթ եղած արժէքին վրայ: Տուրքերու գանձման եղանակին համար կանոնագիր մը պատրաստուած է, որով տուրքերը որոշելու ժամանակներու մէջ մասնաւորներով պիտի գանուին: Այդ կանոնագիրը կայս. Իրատէով վաւերանալէ եռքը պիտի գործադրուի: Հետեւաբար ներքին գործոց նախարարութիւնը ծանոյց ամէն կողմ որ թէ՛ Կ. Պոլսոյ և թէ գաւառներուն մէջ երբ

ՄՈՒՉՈՒԱԼ ԼԱՅՖ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1843 ԻՆ

Պահեստի գումար ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՐ 687 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

Ապահովագրական ամէն կարելի դրութիւնները կը գործադրէ. խառն ապահովագրութիւն, ամբողջ կեանք, զուտակաց դրամագլուխ, ցմահ եկամուտ, եւայլն

Մուչուալ Լայֆի սակագինը և ապահովագրութեան զանազան դրութիւնները չուսումնասիրած մի ապահովագրուիր.—Առատաձեռն պայմաններ, վճարման դիւրութիւնք։ Տեղեկութեանց համար դիմել առ Պ. Ֆ. ՀԷՆ, ընդհանուր գործակալ, Ինսաէթ խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս։ 579

ԹԻ ԿՐԷՇԱՄ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. Ի ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան գրամագլուխը 31 դեկ. 1898ին
162, 924, 140 ֆունտ

Ծաղկեան նկատմամբ, ապահովագրութիւններ և շահ՝ 31 դեկտմբեր 1898ին
29, 765, 473 ֆունտ

Ընկերութեան հաստատութեան թուականն՝ այսինքն 1848է ի վեր, ապահովագրեալներու եղած վճարումներ, կենսատու թոշակ, եւն.
362, 858, 507 ֆունտ

1898 տարուան մէջ ընկերութիւնը 6619 քաղաքներ տուած է որոնք 58,680,000 ֆունտի գրամագլուխ մը կը ներկայացնեն։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալներուն՝ Գ. Գ ԷՏՈՒԷՐՍ ԵՒ ՈՐԴԻ, Գալաթիա, Մէյլտանէրի փողոց, Ալեքսէնտր խան։

Մինչեւ գործակալներուն լաւ վարձատրութիւն տրուած է։

Փոխ-գործակալութիւն, Ղալաթիա, Մէյմէնէթլի խան։

ՊԷՐԼԻՆԻ ՎԻՔԹՈՐԻԱ

ԱՆԱՐԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արքայական հրամանագրով արտօնուած 1853 թուականի Դեկտեմբեր 26ին կառավարութեան հսկողութեան տակ

Պէրլինի Վիքթորիան Գերմանիոյ ամէնէն հզօր Ընկերութիւնն է

Ապահովագր. դրամ Քր. 967,321,496
Պահեստի դրամ Քր. 270,096,743

ՊԷՐԼԻՆ ՎԻՔԹՈՐԻԱՆ ամէն տեսակ ապահովագրութիւն կ'ընդունի, ինչպէս կեանք, օժիտ, տարեկան, ցկեանս թոշակ, եւն

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ժողովրդական ապահովագրութիւն կնոջ վրայ. տանց թշվառի փնտռտիք

Կարելի է ապահովագրել իր կեանքը, կամ ազգ ու որբերու համար օժիտ մը, տարեկան փոքր վճարումներով.—(մինչեւ նոյն պայմանները կանոնաւոր ապահովագրութեան համար)։

Ապահովագրութիւն օգեանալի, երկաթուղիի, քիւմէկի եւն. արկածներու դէմ, ամբողջ կեանքին համար, շաբաթական փոքր վճարումով մը, սկսեալ Մէկ ֆրանքէ, և վճարելի միմիայն մէկ տարուան համար (52 շաբաթ, այսինքն 52 ֆրանք), այսպէսով ամբողջ կեանքին համար ապահովագրուած կ'ըլլայ 10,000 ֆր.՝ մահուան պարագային, 15,000 ֆր.՝ արկածէն առաջ եկած անկարողութեան պարագային, և օրական հինգ ֆրանք՝ ժամանակաւոր անկարողութեան պարագային։

Ընկերութեան Դրամատունը.—ՍՈՒ. ԳԱՅՕ. ՊԱՆՔԱ Ընդհ. Գործակալ,—ԵՄԻԼ ԶՕՂԼ

Ղալաթիա, Օսմ. Պանքային դէմը, Ինսայէթ խան, թիւ 7, 8, 9։

ERNEST GLAVANY

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ ԷՌՆԷՍԹ ԿԼԱՎԱՆԻ

ՂԱԼԱԹԻԱ, ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻ ԿԱՐԴԸ, ԵԱԿՈԲԵԱՆ ԽԱՆ

Սոյն դրամատունը կը վաճառէ ամէն տեսակ արժեթուղթեր՝ իրենց դէնին համեմատութեամբ՝ ամսական 20 ղրշ.էն մինչեւ 100 ղրշ. որոշեալ գումարի մը վճարմամբ։ Դրամատունը առաջ քաշուած վիճակահանութեանց թիւերը նայելու և շահուած պարգեւները գանձելու համար՝ ամէն կերպ դիւրութիւն ցոյց կուտայ։

Գնողները երբ առաջին վճարումը ընեն, իրենց մուրհակ մը կը տրուի մեր կողմէ ստորագրուած և դրոշմուած։ Ասկէ զատ արժեթուղթին թիւը ցոյց տուող ուրիշ ծանուցագիր մըն ալ կը տրուի, և գնողը նոյն ատենէն իսկ ամէն վիճակահանութեանց մասնակցելու իրաւունք ունենալով, շահածը ամբողջապէս կ'առնէ։

Աւելորդ է յայտնել թէ ամէնէն աղքատն անգամ այս դիւրութեամբ կրնայ արժեթուղթի տէր ըլլալ, և յայտնի է որ ամսական 20 ղրշ.ի վճարումը մեծ զոհողութիւն մը չըլլալով և ամէն մարդու դիւրամատչելի ըլլալով, ամէն հաւանականութիւն ունի օր մը շահելու, և եթէ երբեք չշահի ալ, իր վճարումներուն շնորհիւ, յառաջիկայի արժեթուղթի տէր պիտի ըլլայ, որ իրեն համար շահու աղբիւր մըն է։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆԸ

HUNYADI JANOS

Անմիջական, ապահով եւ դիւրին կերպով կ'ազդէ Տիեզերաճոչակ հնամբաւ

ԶԳՈՒՇԵԱՆԱԼ ԿԵՂԾԵՐԷՆ

Պահանջելու է հետեւեալ անունը պարունակող պիտակով օիշեր

ANDREAS SAXLEHNER

կը ծախուի դեղատուներու, գինեվաճառներու և գինեվաճառներու։ 387

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ԶԿԱՆ ԻՒՂ

Հիւանդութենէ ազատելիներու, տկար կազմ ունեցողներու, արեան ապականութեան և մորթի հիւանդութեան ենթարկուողներուն ու կուրծքի տկարութենէ տառապողներու՝ ձկան իւղը կը յանձնարարեն. սակայն՝ ձկան իւղին անախորժ հոտն ու զզուելի համը կը դանդաղեցնեն զայն գործածողները, որոնք կամ դարձեալ կը խմեն և կամ կը ստիպուին բնաւ չի խմել։ Ֆրանսայի բժշկական կաճառէն ուսումնասիրեալ ԲՈՒՐԳՈՒԼԻ ԶԿԱՆ ԻՒՂ անուանեալ նոր ձկան իւղ մը պատրաստած է ԲՈՒՐԳՈՒԼԻ ԶԿԱՆ ԻՒՂ անուամբ, որ հասարակ ձկան իւղու զզուեցուցիչ համն ու հոտին զերծ է բոլորովին. խիստ անուշ համ ունի և անոնցմէ, եղուտի ու մանիշակի հոտը կը զգացնէ, ինչ որ բացառիկ դիւրութիւն մըն է գործածելու։ Ո՛չ խմուելու ատեն, ո՛չ ալ անկէ ետք բնաւ զզուանք չի զգար խմողը։ Բժշկները վստահութեամբ կը յանձնարարեն ԲՈՒՐԳՈՒԼԻ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ԶԿԱՆ ԻՒՂԸ որ միեւնոյն ժամանակ ազդեցիկ և փորձուած դարմանն է դժուարաշնչութեան, կուրծքի իլուածքներու, հարբուխի, կուրծքի տըկարութեան և մինչեւ իսկ կրնայ առաջքն առնել թոքախտին։ Ամէն ճաշէ առաջ մէկմէկ դգալ առնել պէտք է։

Կը ծախուի Պահեստ դարու Քիւշիւքէ և դեղարանը։ Սուլթան Համամ Մէշիքի. Լինոս և Պոնտիցիանոսի դեղի մթերանոցները և ամէն մեծ դեղարաններու մէջ։
796 13—52

ԿՈՒՆԱՐԴ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ

Գլխաւոր նիստ՝ Լիվերպուլ

Գլխաւոր գիծ

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Իվէռնիա	12900	Միլիանիա	[illegible]
Սաքսոնիա	12900	Համբուրգ	[illegible]
Լուքանիա	12952	Վէրոնա	[illegible]
Թամբանիա	12950	Բաւարիա	[illegible]
Սուլթանիա	8345	Թիրոլիա	[illegible]
Սամարիա	8128	Միրոնիա	[illegible]
Բիզանտիա	8120	Համբուրգ	[illegible]
Ալբանիա	[illegible]	Ալբերտ	[illegible]
Սիլանդրա	7800	Մէրսէյ	[illegible]

Դիմել առ Ֆ. Ֆ. ՄԻԼԼԷՐ և ԸՆԿ. Գլխաւոր նիստ ՀԻՍՈՒՍ ՍԱՍ և ԸՆԿ.

194 St. Mary Hospital Street

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Գլխաւոր նիստ՝ Գլասգով, Մանչեսթրի եւ Ալ. Մոսի գլխաւոր գիծերու քանդ ապրանքներ

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
[illegible]	3000	[illegible]	[illegible]
[illegible]	3000	[illegible]	[illegible]
[illegible]	3000	[illegible]	[illegible]
[illegible]	3000	[illegible]	[illegible]
[illegible]	3000	[illegible]	[illegible]
[illegible]	3000	[illegible]	[illegible]
[illegible]	2500	[illegible]	[illegible]

Դիմել առ Ֆ. Ֆ. ՄԻԼԼԷՐ և ԸՆԿ. Գլխաւոր նիստ ՀԻՍՈՒՍ ՍԱՍ և ԸՆԿ.

194 St. Mary Hospital Street

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Ս. ԹԱԴԷՈՍԻ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՍԱՄՆԱԲՈՒԾՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ՏԵՐԷ 396

(Տանձի գարեջրատան վերի յարկը, ձիերդ Զրպուրճեանց դէմը)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենատարբեր ցաւած տեղերը մէկ անգամեն կը [illegible] ցաւով դիմողու եւ բուժուած վիճակագրութիւն պահելու։

Նոյնպէս [illegible] ամենատարբեր ցաւած տեղերը կը [illegible], [illegible] եւ [illegible] դիմողի [illegible] [illegible], [illegible] եւ [illegible]։

[illegible] կը [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

Ծանոթ.—[illegible] 127

ՆԻՈՒ-ՀՈՄ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՆՈՒԱՆՈՅ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆ

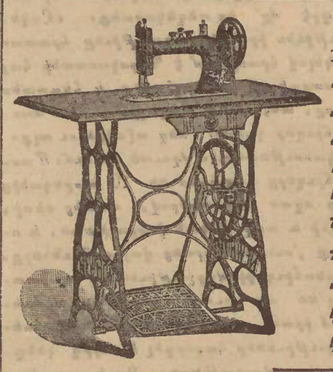

Բարիզի 1900ի արուեստահանդէսին ու 1894ի Անվէրսի արուեստահանդէսին մէջ ամերիկեան Նիու-Հոմ կարի մեքենաները, որոնք թեթեւ, տոկուն ու արագ ըլլալուն, ամէն տեսակ համար անհրաժեշտ են։ Նաեւ կը ծախուին ընտանիքներու և արհեստանոցներու համար պէտք եղած գուլպայի և ֆանէլայի ձեռքով ու ոտքով մեքենաներ։ Դասերը ու նորոգութիւնները ձրի են։ Թէ՛ կանխիկ և թէ ապառիկ վճարումներով կը կատարուին, մասնաւոր վճարումներով։

Թուրքիոյ համար միակ ներկայացուցիչ ԱՄԱՏԷՕ ՍԱԼՎԱԴՈՐ

ԸՆԴՀ. ՄԹԵՐԱՆՈՑ.—Գալաթիա, Գահվէճիբաշու, Համիտիյէ ճառատէսի թիւ 7

ՄԱՍՆԱՃԻՂ.—Իզմիր, Ռոտոսթօ, Աֆիոն-Գարահիսար, Սիլիվրի եւն. 578

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԿԱՐԻՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ

Գլխաւոր նիստ՝ Ն. Գրաֆտ և Ֆրանսա

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
[illegible]	1029	[illegible]	1287	[illegible]	1011	[illegible]	724	[illegible]	[illegible]
[illegible]	2207	[illegible]	2906	[illegible]	1895	[illegible]	2373	[illegible]	1113
[illegible]	1541	[illegible]	895	[illegible]	775	[illegible]	1708	[illegible]	1795
[illegible]	1377	[illegible]	4811	[illegible]	1587	[illegible]	2551	[illegible]	1789
[illegible]	1332	[illegible]	257	[illegible]	5790	[illegible]	1857	[illegible]	1309
[illegible]	1364	[illegible]	2558	[illegible]	3800	[illegible]	1735	[illegible]	182
[illegible]	1078	[illegible]	1715	[illegible]	481	[illegible]	3413	[illegible]	1546
[illegible]	341	[illegible]	534	[illegible]	3534	[illegible]	1852	[illegible]	2837
[illegible]	6431	[illegible]	7464	[illegible]	5543	[illegible]	1785	[illegible]	1476
[illegible]	1671	[illegible]	1530	[illegible]	1660	[illegible]	4873	[illegible]	487
[illegible]	1857	[illegible]	1241	[illegible]	1958	[illegible]	1585	[illegible]	2439
[illegible]	1344	[illegible]	854	[illegible]	3807	[illegible]	1387	[illegible]	1914
[illegible]	1084	[illegible]	1825	[illegible]	1700	[illegible]	519	[illegible]	1325
[illegible]	2729	[illegible]	749	[illegible]	1655	[illegible]	2822	[illegible]	2328
[illegible]	1324	[illegible]	4587	[illegible]	1277	[illegible]	1582	[illegible]	1559
[illegible]	3897	[illegible]	3060	[illegible]	1542	[illegible]	1513	[illegible]	1392
[illegible]	4285	[illegible]	1368	[illegible]	5191	[illegible]	1789		

Գիտնալ առ Ֆ. Ֆ. ՄԻԼԼԷՐ ԵՒ ԸՆԿ.

Թիւ 22—24, Քէնիսէ Մեհմէտ խան, Գալաթա։ 577

COMP RUSSE

NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԵՒ ԱՌԵՎՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ծանրութեան արքենակութիւնք

Դ. 26/11 Ծանրա ժամց 4ին յետ միջօրէի։
Դ. 27,12 Հինգշ., Բիւրգ., Հերակլեայ ժամ 10ին միջօրէին առաջ (Հարաւային Հերակլեայ, Տարս-Պոնտ, Սամսուն, Ղրիմ եւ Ֆեսա)։
Մ. 28/13 Ծանրա ժամց 10ին միջօրէին առաջ։
Հ. 28,13 Իզմիրլու, Պրեստ, Սամսուն, Տրապիզոն, Պարտիզան, Բիւրգ եւ Ֆեսա։ Ծանրա ժամց 4ին յետ միջօրէի։
Ո. Բ. 1/14 Ծանրա ժամց 4ին յետ միջօրէի։

ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԷՐՍԻՆԻ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ԹԱՓԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՊՈՒԼԱՐԻԱԼ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ

Մարտ 17ին Սիրիասի, Անատ. հերթքէն։

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Մարտ 18ին Սիրիասի, ուղ. Մարսիլիա։

Ճամբար ուղղակի Բարիզի կամար։ Առաջին դասերը 145 ֆրանք. Երկրորդ 115 ֆրանք։ Տեղեկութեանց համար, դիմել Գալաթայի Թոփ Հանէ Թարաֆի վրայ։ 616 Թ. ԲԷՔՕՒԼ

ԾԻԵՏ. ԼԻՍԼԱՍՏՍ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվերպուլ և Ալեքսանդրիա 4ին թանդ ընթացք

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Վիրջինիան	10500	Ֆլորիան	3500
Բուտինիան	10500	Թեսալիան	3500
Բիւզանդիան	10500	Գարմանիան	3000
Լանկաստրիան	9000	Ալենիան	3500
Միլուոքիան	9000	Գրամպիան	3500
Դելոմպիան	8000	Լիբիկիան	2500
Հոլսթինիան	8000	Ճնոսալուգիան	2500
Գասքոնիան	8000	Ալդերնիան	2500
Ֆրանկոնիան	8000	Լիսբոնիան	2000
Ֆրիզիան	8000	Ֆրանսիան	1500
Ֆալկոնիան	8700	Ֆրանսիան	1500
Ֆրանսիան	[illegible]	Լիսբոն	300
Սաքսոնիան	[illegible]		

Աղբանքի տէրերն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունն հանելու համար իրենց հրամանագրի գրելու շաբաթուան ժամանակէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԵՏԷՎԱՐ ԼԻՍԼԱՆԴԷՆ

Ղալաթիա, քարտէրի վրայ։ 620 Հին տեղ մաքսատան

Տպագրատէր ՋԱՐԵՀ ՍԻՈՒՐՍԻՆՅԱՆ

— 5 —

«ԿԱ՛ՐԴ ԴԻՐ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒԴ ՄԷՋ»

(ՄԵԾ ՀՕՐ ՄԸ ՆԱՄԱԿԸ ԱՌ ԻՐ ԲՈՒՆՈՒՀԻՆ)

Մինչեւ մե՞զ պիտի վիճակի տեսնել առերեւութացումն ընտանիքի ա՛յդ մայրերուն, որոնց սառնութիւններով ու լոյսերով, ինչպէս այնչափ լաւ կ'ըսէր Նաբոլիոն, պարտին կազդուիլ այրեր։

Հարկ չէ ձեզ չօչափել այն դաւանութիւններն ու վանդներն՝ որոնք մանաւանդ կնոջ համար առաջ պիտի գային ազգ տարօրինակ ու նորանոր դիրքերէն, այլ դուք կրնաս զգալ իսկոյն թէ այս դիրքը չարիք մը պիտի դառնար, այն միակ պատճառաւ՝ որ պիտի յանգէր կործանելու ընտանիքը, սիրազեղ մեծարոյ այդ կեդրոնը, ուր կինը թագուհի և բայարձակ տիրուհի է, ուր նա կը փայլի իր բարոյական մեծվայելչութեան եւ վեհութեան մէջ։ Քանի՞ քանի՞ անգամներ ողբացած ենք զգաստներու այն վիճակին վրայ, ուր կիները կը հարկադրուին թողուլ որոշներն ու տանին գործերը, և իրենց ամուսիններուն պէս երթալ դուրսը փնտռել իրենց ապրուստը ճարելու միջոցները։ Մինչ պէ՞տք է որ այսպէս ըլլայ ընկերային բոլոր դասակարգերուն մէջ։ Մինչ պէ՞տք է որ ընտանեկան յարկն ամայի դառնայ, սիրելի մանուկները լքուին, կամ օտար ձեռքերու յանձնուին։

Ո՛ւր կը մնան ուրեմն փոքրիկներուն խնամքը, չափահասներուն դասերը, մտերմական համախմբումները, գիշերային ընթերցումները, ընտանիքի երեկոյեան աղօթքները, քանի որ մայրը դադրած է մայր ըլլալէ, ու բոլորովին տարբեր հոգերով զբաղած։ Փաստաբան է, բժ չի է փոխանորդողներ (միւվէքքիլ, clients), հիւանդներ ունի։ Թերեւս դիշերը, պիտի անցնէ մահճակալի մը սընտին մօտ, կամ թէ, փակուած իր աշխատութեան խոցին մէջ, տենդոտին եւանդով մը ուսումնասիրէ պարուքաբ եղեռնագործի մը՝ որուն գլուխը կառափարեմէն կը ջնայ ապատել ատենաբանական ճարտարախտ հնարքներով։ Երեսփոխան ալ է, խեղճ կինը, և որովհետեւ կը ցանկայ հանրային կրթութեան պաշտօնեայ ըլլալ, պէտք է որ դեռ ժամանակ գտնէ պարտաստելու՝ այն համբաւաւոր հարցաքննդումը՝ որ պարտի անպայմանութեան մասնել պաշտօնեան։ Ինչ գործունէութիւն, ինչ յոգնութիւններ, ինչ սրտադողումներ։ Գոնէ միայն, կարենար վարը վերջ ըլլալ իր անգարէն (migraine)։ Եւ ե՞րբ տուն պիտի վերադառնայ։ Գիտէ՞ ինքը։ Ա՛հ, եթէ կրցած ըլլար գուշակել թէ դէպքերն այ չափ արագ պիտի յառաջանային և թէ ինքը պիտի տանջուէր փառասիրութեան դեւէն, ինչպէս յամառորէն պնդած պիտի ըլլար, հակառակ ամուսնոյ խնդրանքին, իր վերջին զաւակը դիեցնել չուզելուն վրայ։

Կրնա՞ս երեւակայել քու սիրելի մայրիկդ՝ այդ բազմադիմի արկածներուն նշանակ եղած ու այդպէսիկ տագնապներու մէջտեղ չարչրկուած։ Այս ամէնը հեռու է կ'ոչ ճշմարիտ դերէն, ա՛յն դերէն՝ որ բնութեան ինչպէս նաեւ բանաւոր դաստիարակութեան մը կողմէ սահմանուած է իրեն, զերծ՝ ոգորող կնոջի պայքարներէն, ընդհարումներէն, նախանձորդութիւններէն մեքենայութիւններէն, յուսաւորումներէն, յափրանքներէն ու յանախտի զգայարութիւններէն։ Եթէ ոնկոսար գայլափաթ մը միայն կրնաս կազմել այն մասին թէ ի՞նչ պիտի շահի ընկերութիւնը՝ երբ կիները խառնուին արտաքին կեանքի յուզումնալից գործերուն ու քաղաքականութեան դարձուածքներուն, կրնաս գոնէ կատարեալ գաղափար մը կազմել այն մասին՝ թէ ի՞նչ կը կորսնցնէ ընտանիքը՝ երբ այլեւս հոն չեն մայրերը իրենց բարեգուշակ ժպիտով, իրենց երկայնամիտ համբերութեամբ, իրենց քաղցրահամբոյր զուարթութեամբ իրենց մոտաւոր խնամքով և զուարդուանքով և իրենց մշտնջենաւոր անձնուիրութեամբ։ Պիտի կազմալուծուի այսպիսի ընտանիք մը որուն վրայ կը հանգչին այս այլասերի ամենէն լաւ բաները ու պիտի խլուին կեանքի ամենէ քաղցր կապերը, և մեր սիրած ու մեծարած բաներէն այլեւս չունենայ պիտի մնայ մեր սիրելի մօ, կեանքի այս քրմուհիին, մարդկութեան այս սուրբ սկզբնաղբիւրին, այս պահպանող հոգեւորականին, ընտանեկան յարկի այս բարի ոգիին վրայ։

Տեսակ մը սարսափով կը հարցնեմ թէ, այդքան զբաղումներու, պայքարներու և շարչարանքներու մէջ կիսն ամէն օր միջոց պիտի կրնայ ունենալ կրօնական մը տածման, մ՝ամփոփման և աղօթքի համար, ինչպէս գիշերապակ ա՛յն պարտականութիւններուն համար՝ զորս այնչափ լաւագոյն կը կատարէ։ ու կը յիշեմ Տիկին Անայես Սէկելայի հեռագայ խօսքերը. «Ինչ գեղեցիկ և վեհ կոչումն է արտերուն մէջ անխախտ պահել հաւատքը, ընտանեկան յարկ կոչուած այդ փոքրիկ տաճարին բանաստեղծութիւնն ու պաշտամունքը։ Այդ տաճարին մէջ է որ ի՛նչ կը կորսնցնէ ընտանիքը՝ երբ այլեւս մայն ամուսնոյն՝ զոր կը սիրէ ու այն մանկան զոր կ'որոնէ։ Կինն է նաեւ Աստուծոյ մեծ տաճարին նեցուկը։ Երբ տեսնէք մանկամարդ աղջիկ մը և իր մայրը, որոնք ձեռնամած կը կենան խորանին առջեւ, կ'ը էք անուշով թէ այդ փոքրիկ ձեռքերն են որ, հակառակ իրենց անզօրութեան զօրաւիգն են հոյա ալ մայր եկեղեցիներուն ու կանգուն կը պահեն զանոնք։

Ո՛չ, Աստուած չպիտի թոյլատրէ որ մեր կիները, մեր ազիկներն ու մեր մայրերը դուրս ելնեն իրենց առանձնայատուկ բնակարանէն։ Ցանուն ամենէն նուիրական, ամենէն յարգելի և ամենէն մաքուր բաներուն, անոնք հո՛ն պիտի մնան, չօշափուած՝ ա՛յն էաներէն՝ որոնք գայնս կաթոգին կը սիրեն պարզամիտ սիրով, ներքին կեանքի ճաշակով, բարեկարգութեան սովորութիւնով, մտքի հանդարտութիւնով ու պարտաճանաչ գիտակցութիւնով։ Հո՛ն, հեռու՝ հանրային գործերէն ու խուժանին բարուութիւններէն, պիտի պահեն իրենց ամենէն գեղաշունչ բարեմասնութիւնները, շնորհալութիւնը, համեստութիւնը, հեզութիւնը, ու հո՛ն, առանձն կեանքի խղճութեան ուրախութեան մէջ ի գործ պիտի դնեն արհեստներուն ամենէն գեղեցիկը, այն է՝ ընտանիքի մը արհեստը։

Մարդն այնչափ ազնիւ ու ա՛յնչափ արժանապատիւ է, ա՛յնչափ քաջութիւնով ու պարզութիւնով ինքզինք կը նուիրէ, ոգի, միշտ անձնուրաց։ Ընտանեաց ծոցին մէջ ի գործ կը դնէ իր հանապազորեայ հեղինակութիւնը։ Դո՛ւ, որ ընդհուպ պիտի զատուիս քու պատուական մարդ գիրկէն կրնաս քու բոլորովին թարմ վարձատրութիւնովդ, դատել թէ մարդ ո՞ր չափ յանցաւոր պիտի ըլլար զայն խլելով ա՛յն պարտականութիւններէն՝ զորս նա կը կատարէ այնչափ լաւագոյն։ Երբ մանգամ ապահովուին բարոյական չարերն ու լարգանքն ա՛յն սկզբունքներուն՝ որոնք պարտին անվթար պահուիլ, կը մնան սակաւաթիւ զոհաբերութիւններ, զորս ընելու պատրաստ չգտնուի ընտանեաց մայր մը՝ ապահովելու և անխախտ պահելու համար խաղաղութիւնը, բարեկարգութիւնն ու ներդաշնակութիւնը ընտանեկան փոքրիկ իշխանութեանմէջ որուն պահապանն ու պատասխանատուն է ինքը։ Իր անձնական միտումներն, իր սովորութիւնները իր հաճոյքները կը չափաւորուին կամ կ'անհետանան, վասն զի բոլոր իր բաղձանքները կը ստորադասուին ա՛յն միակ բաղձանքին, որ է ըստ կարելւոյն երջանիկ ընել իր ամուսինն ու իր զաւակները։

(Շարունակելի)